зосереджували на захопленні хлібних запасів та вивезенні їх до більшовицької Росії для постачання червоноармійських загонів.

Отже, в добу Центральної Ради земельне питання на законодавчому рівні в інтересах малоземельних і безземельних не було вирішене. Бажання прискорити земельну реформу призводили до того, що в багатьох селах Київської губернії, зокрема і в Сквирському повіті, селяни самостійно захоплювали землю у поміщицьких господарствах, ділили панські маєтки та інвентар. Усе це викликало соціальну напругу та дестабілізувало суспільно-політичну ситуацію краю.

Список літератури:

1. Статистический бюлетень Киевского губернського статистического бюро. 1922. № 4-5. 248 с.
2. Тимчасова інструкція волосним земельним комітетам. *Спілка (Сквира)* 1918. № 1. С. 4.
3. Телеграмма Уманской Уездной Продовольственной Управе. *Національна бібліотека України імені В. Вернадського. Інститут рукопису*. Кл 478. 1 с.
4. Дело № 22 по Сквирскому уезду (в 3-х томах). Том 2 О выступлениях крестьянства против землевладельцев и крупных собственников – самовольные захваты земли, хлеба с полей, запрещение заготовку дров, постановления об уплате натурой за сельхозработы и др. *ДАКО (Державний архів Київської області)*. Ф. 1716. Оп. 1. Справа 47. Арк. 47.
5. Історія міст і сіл Української РСР. Київська область. Ред. колегія Рудич Ф. М. (голова) та інші. Київ : 1971. 791 с.
6. Організація селянства. *Народна воля (Київ)*. 1918. № 55. С. 5.

НАСТАВНИЦІ/ВИХОВАТЕЛЬКИ ЛЕБЕДИНСЬКОГО ЖІНОЧОГО УЧИЛИЩА У 1871-1881 РР.: ПЕРСОНАЛІСТИЧНИЙ ВИМІР

Кузнець Тетяна Володимирівна
доктор історичних наук, професор,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ORCID: 0000-0002-9282-110X

Інтернет-адреса публікації на сайті:
https://www.economy-confer.com.ua/full-article/6573/

При Свято Миколаївському жіночому Лебединському монастирі в середині 1858 р. було відкрите училище для дівчат, переважно сиріт. До 1872 р. воно функціонувало як чотирикласне, а потім було перетворене у шестикласне. У 1876 р. начальниця училища ігуменя монастиря Філарета порушила клопотання про надання успішнішим випускницям училища прав домашніх учительок. Та фінансові проблеми стали на заваді позитивного вирішення такого питання. Та й духовенство найближчих благочинницьких округів не взяло на себе вирішення фінансових проблем училища, так як навчало своїх доньок в

Київському єпархіальному жіночому училищі. Тому училище було перетворене у двокласне, з дворічним терміном навчання у кожному класі. Така реорганізація відбулася у 1888 році і навчальний заклад продовжував функціонувати до 1918 року.

Окрім учителів-предметників в Лебединському училищі служили наставниці/вихователькі, які виховували учениць, навчали рукоділлю, готували до самостійного життя. Їх імена найменш відомі, у порівнянні з учителями, хоч їх роль у становленні сиріт та доньок бідного парафіяльного духовенства була значною. Тому їх персоніфікація на основі архівних документів є цілком умотивованою.

У 1871 році в Лебединському жіночому училищі служило вісім осіб, персональні дані про яких унаочнимо так:

ПІП	Посада	Освіта	Вік	Чия донька	Стаж
Ігуменя Філарета	Наставниця монастиря, начальниця училища	С.-Петербургський педагогічний інститут	69 р.	?	З 15 липня 1858 р.
Черниця Елеконіда	Вихователька з моральних питань	-	32 р.	Купецька донька з м. Миколаїв	З січня 1869 р.
Тетяна Підгаєцька (дівиця)	Наставниця в 4-му класі	Лебединське училище з відмінним атестатом	20 р.	Донька диякона Київської єпархії	З 14 жовтня 1870 р.
Галкіна Катерина (дівиця)	Наставниця, репетиторша з німецької та французької мов	С.-Петербургський педагогічний інститут	29 р.	Донька колезького секретаря	З 30 квітня 1866 р.
Буткевич Домнікія	«Класна дама» 3-го класу	Лебединське училище	21 р.	Донька диякона Київської єпархії	19 червня 1869 р.
Щебельська Олександра	«Класна дама» 2-го класу	Лебединське училище	18 р.	Донька священника Київської єпархії	З 12 липня 1871 р.
Щебельська Анна	«Класна дама» 1-го класу	Лебединське училище	17 р.	Донька священника Київської єпархії	З серпня 1871 р.
Завальниківська Явдоха	Наставниця підготовчого класу	Лебединське училище	?	Донька священника Київської єпархії	З 1 червня 1871 р.

Начальницею училища з часу його заснування служила наставниця монастиря, ігуменя Філарета, яка мала вищу педагогічну освіту. Окрім неї, усі вихователькі і наставниці були молодими, у віці 17-32 років. П'ятеро з семи вихователькі і наставниць здобули освіту в Лебединському училищі [1, 11 арк.].

Та повний штат службовців в училищі був набагато більшим. За даними 1872 р. його складали: начальниця училища, інспекторка, 7 «класних дам». 25 осіб прислуги монастирської по кухні, пральні, зберігачка одягу та білизни, буфетниця. Тобто усіх службовців було 36 осіб [2, 2 арк.].

З серпня 1872 р. в училищі уведена посада інспекторші, яка була помічницею начальниці. Вперше в Лебединському училищі посаду інспекторші обійняла Варвара Романович – 48-річна вдова, дружина покійного майора, яка виховувалась у приватному пансіоні в Санкт-Петербурзі. У 1872 р. в училищі служили 9 осіб: начальниця ігуменя Філарета; інспекторша Варвара Романович; наставниця для початкового вивчення іноземних мов Катерина Галкіна; наставниця в шостому класі Тетяна Підгаєцька; наставниця у підготовчому і першому класах, дияконська донька, випускниця училища, яка служила з лютого 1872 р.,Феодосія Ліхнякевич; наставниця в п'ятому класі, донька священника, випускниця училища Ірина Щербацька, яка служила з 6 серпня 1872 р.; наставниця четвертого класу Домнікія Буткевич; наставниця в третьому класі Олександра Щебельська; наставниця другого класу Анна Щебельська [3, 12 арк.].

У 1873 р. адміністративно-вихователський корпус Лебединського жіночого училища складали 11 осіб. Це були: настоятельниця ігуменя монастиря Філарета; інспекторша Варвара Павлівна Романович; наставниця Катерина Галкіна; наставниця Мотрона Макарівна Кобилківська, з 14 листопада 1872 р.; випускниця училища Антоніна Йосипівна Татарова, з 5 лютого 1872 р.: Феодосія Ліхнякевич, з 1869 р.; «класна дама», а з 1 грудня 1871 р. наставниця в четвертому класі Домнікія Яківна Буткевич; Олександра Щебельська, з липня місяця 1873 р.; випускниця училища, донька священника Анна Федорівна Лебединська; наставниця в першому класі Авдотья Семенівна Загальниковська; наставниця з господарської частини монахиня Смарагда, яка перший раз обіймала посаду у 1859 р., а вдруге – з липня 1873 року [4, 18 арк.].

Вихователькими в училищі служила молодь, переважно, з духовного стану. Відтворений за звітом про стан училища при Лебединському Миколаївському жіночому монастирі у 1975 році склад вихователькі містить такі відомості:

Посада наставниці	ПІП	Походження	Вік (років)
Настоятельниця монастиря, ігуменя	Архелая		45
Вихователька училища (завідує бібліотекою)	Галкіна Катерина Вас.	Донька колез. секретаря	34
Вихователька училища (репетитор з іноземних мов і учить музиці)	Лбова Марія Василівна	Донька поміщика Херсонської губернії	20
Вихователька в 6 кл.	Майбородіна Марія Пилипівна	Донька паламаря Київської єпархії	18
Вихователька в 5 кл.	Ліхнякевич Феодосія Сергіївна	Донька диякона Київської єпархії	23
Вихователька в 4 кл.	Клініцька Ксенія Іванівна	Донька священника Київської єпархії	18
Вихователька в 3 кл.	Зелінська Анастасія Василівна	Донька священника Київської єпархії	17
Вихователька в 2 кл.	Помазанська Фекла Пилипівна	Донька священника Київської єпархії	17
Вихователька в 1 кл.	Левитська Віра Петрівна	Донька священника Київської єпархії	16
Вихователька у підготовчому класі	Завальниківська Євдокія Семенівна	Донька священника Київської єпархії	23

Як показують підрахунки, разом з настоятельницею монастиря середній вік десяти вихователь становить 23, 1 року, а тільки класних вихователь (підготовчий – 6-й класи) – 18,8 року. Щодо соціального походження, то, окрім двох вихователь училища, наставницями усіх класів були представниці духовного стану.

У серпні 1876 р. наставниці Марія Василівна Лбова, Феодосія Сергіївна Ліхнякевич, Фекла Пилипівна Помазанська і Віра Петрівна Левитська вибули з училища. На вакантні посади були призначені: наставницею у 2-й клас Ольга Федорівна Боравська, у 5-й клас Марія Іллівна Богданова.

У серпні 1877 р. вибули наставниці: Марія Пилипівна Майбородіна, Ольга Федорівна Боравська, Анастасія Василівна Зелінська та Марія Іллівна Богданова. Тоді ж на одну з вакантних посад вихователь призначено Іуліанію Яківну Камінську. У 1878 р. вихователь в училищі було чотири: у 1-му класі – Ксенія Іванівна Клініцька, у 2-му – Іуліанія Яківна Камінська, у 3 і 4-му класах – Катерина Василівна Галкіна, у 5 і 6-му класах – Явдокія Семенівна Завальниківська.

У 1878 р. кількість вихователь в училищі зменшилась, що було зумовлене зменшенням учнівського контингенту та зменшенням фінансових надходжень. У відомості про кількість наставниць в училищі у 1878/1879 навч. році значилося 7 осіб. Це були: начальниця училища ігуменя Архелая;

наставниця 5 і 6-го класів 18-річна донька диякона Київської єпархії Марія Єфимівна Троїцька; наставниця 4 і 3-го класів 37-річна донька колезького секретаря Катерина Василівна Галкіна; наставниця 2-го класу 17-річна донька священника Київської єпархії Марія Олексіївна Раєвська; наставниця 1-го і підготовчого класів 21-річна донька священника Київської єпархії Ксенія Іванівна Клініцька; наставниця по господарській частині 45-річна донька титулярного радника міста Херсона черниця Пахомія; наглядачка училищної лікарні, 50-річна вдова купчиха Параскева Онуфріївна Горбенкова [5, 117 арк.].

У звіті про стан училища у 1880/1881 навч. р. наставниці чи класні вихователькі називалися класними наглядачками («надзирателями»). У 6-му класі наглядачкою була 26-річна донька священника Таїсія Гаврилівна Яворська. У 5-му класі – 19-річна дияконська донька Марія Єфимівна Троїцька, у 4-му – 23-річна дияконська донька Ксенія Іванівна Клініцька, у 3-му – священницька донька Марія Олексіївна Раєвська, у 2-му класі – 18-річна донька паламаря Секлітінія Василівна Левитська, у 1-му класі – 19-річна священницька донька Еліконіда Гаврилівна Яворська. Наприкінці навчального року дві останні (С. В. Левитська та Е. Г. Яворська) вибули з училища і на їх місця призначені випускниці училища – Віра Вікторівна Філіпович та Олена Олексіївна Раєвська [6, 14 арк.]. Класні наглядачки, окрім нагляду за моральною поведінкою учениць, допомагали їм з уроками, займались з ними правописом і рукоділлям. Дівиця Варвара Кирилівна Симоненкова навчала дівчат крою та шиття суконь та білизни, маючи за це повне утримання від училища.

Таким чином, персоніфікація складу наставниць/вихователькок Лебединського жіночого училища доповнить його історію та сприятиме утвердженню антропологічного підходу до висвітлення історичного процесу загалом.

Список літератури:

1. Центральний іст. архів України, м. Київ. Ф. 127. Київська духовна консисторія. Оп. 988. Спр. 157. Отчет о состоянии Лебединского училища при Николаевском женском монастыре. 1871. Арк. 2-3.
2. Центр. держ. іст. архів, м. Київ. Ф. 127. Київська духовна консисторія. Оп. 988. Спр. 185. Ведомость о личном составе второклассного женского училища при Николаевском женском монастыре в г. Лебедине Чигиринского уезда. 1872 р. 2 арк.
3. Центр. держ. іст. архів, м. Київ. Ф. 127. Київська духовна консисторія. Оп. 988. Спр. 184. Списки наставниц и воспитанниц Лебединского женского училища. 1872 р. 12 арк.
4. Центр. держ. іст. архів, м. Київ. Ф. 127. Київська духовна консисторія. Оп. 988. Спр. 197. Отчет о состоянии Лебединского шестиклассного женского училища при Николаевском женском монастыре в г. Лебедине. 1873 р. 18 арк.

5. Центр. держ. іст. архів, м. Київ. Ф. 127. Київська духовна консисторія. Оп. 981. Спр. 78. Дело с отчетом об обревизовании Лебединского женского училища при Лебединском монастыре. 1878. Арк. 99.
6. Центр. держ. іст. архів, м. Київ. Ф. 127. Київська духовна консисторія. Оп. 998. Спр. 330. Отчет о состоянии училища при Лебединском Николаевском женском монастыре. 1880-1881. 1881 р. Арк. 3.

МИСТЕЦЬКА ЕЛІТА УМАНЩИНИ: ГЕННАДІЙ КЛЕЩАР

Хоменко Дарія Дмитрівна
студентка історичного факультету Уманського
державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Науковий керівник: Кузнець Тетяна Володимирівна
доктор історичних наук, професор,
в.о. зав. кафедри історії України Уманського
державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Інтернет-адреса публікації на сайті:
https://www.economy-confer.com.ua/full-article/6574/

Геннадій Анатолійович Клещар – український живописець, графік, ілюстратор і педагог, який усе життя присвятив мистецтву. Він народився 3 березня 1951 року в місті Умань у родині службовців. Змалечку виявляв інтерес до малювання, а пізніше відшліфовував свій талант під керівництвом видатного художника і педагога – Корнія Мікіндо, який розгледів у хлопцеві природні задатки і підтримав його перші творчі експерименти.

У 1968 році Г. Клещар вступив до Українського поліграфічного інституту ім. Івана Федорова у Львові (Академія друкарства), на відділення графіки. Навчаючись в інституті, Геннадій зі своїми роботами вперше брав участь у художніх виставках. Після завершення навчання він проходив службу у Збройних Силах на Далекому Сході. Згодом працював художнім редактором у видавництві «Наукова думка». Як митець, сформувався у 1970-х роках і зараховував себе до альтернативного мистецького напряму того часу. Його діяльність не обмежувалася лише оформленням книг: він активно займався живописом і графікою. Геннадій Клещар працював у різних жанрах, але найбільше його приваблювала графіка, ілюстрація та експериментальний живопис.

З часом у митця з’явилось нове захоплення – створення поштової марки. За таку діяльність у 1991 році Г. А. Клещар був відзначений дипломом Спілки філателістів Української РСР з присвоєнням звання заслуженого філателіста СФ УРСР та врученням срібного Знаку пошани [4]. У 1999 році його талант був визнаний на національному рівні: він став членом Національної спілки художників України. З 2004 року, Геннадій Клещар працював в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на посаді старшого